

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КЗ СОІППО

від «25» травня 2026 р. № 157-ОД

Ректор КЗ СОІППО

Юрій НІКІТІН

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників

**навчальних предметів (інтегрованих курсів) мовно-літературної
освітньої галузі**

**«Сучасні підходи до навчання предметів/інтегрованих курсів мовно-
літературної освітньої галузі в Новій українській школі на рівні базової
середньої освіти»**

Розробник(и): Логвиненко Юлія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Напрямок підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти.

Термін дії програми: з 25.05.2026 до 31.12.2026_року

Рецензенти:

Лариса Горболіс, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Альона Гуніна, тренерка НУШ, учителька української мови та літератури, зарубіжної літератури вищої кваліфікаційної категорії Сумського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів №26 Сумської міської ради.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність розроблення та впровадження програми зумовлена швидкими змінами в соціально-економічному та політичному житті країни, викликами глобалізації, цифровізації, поступовим переходом до децентралізації суспільства. Реформування системи освіти України, зокрема реалізація Концепції «Нова українська школа», упровадження Державного стандарту базової середньої освіти актуалізує потребу в підвищенні кваліфікації педагогів, які забезпечуватимуть освітній процес у 7–9 класах закладів загальної середньої освіти.

Особливого значення набуває підвищення кваліфікації вчителів мовно-літературної освітньої галузі як рушіїв трансформаційних освітніх змін. У нових умовах педагоги закладів загальної середньої освіти мають не лише забезпечити відповідність освітнього середовища сучасним вимогам, а й бути провідниками змін, здатними стратегічно мислити, ефективно організовувати освітній процес, упроваджувати інноваційні моделі навчання, підтримувати персоналізацію освітніх траєкторій та розвиток життєвих компетентностей і наскрізних умінь здобувачів і здобувачок освіти, готуючи їх до подальшого навчання та життя в сучасному суспільстві.

Учителі мовно-літературної галузі мають розуміти засади реформування базової середньої освіти, особливості організації освітнього процесу в 7–9 класах відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, застосовувати сучасні методики й технології навчання під час викладання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної галузі, формувати мовно-комунікативну компетентність учнівства та розвивати їхні наскрізні вміння.

Програма забезпечує комплексний підхід до підвищення кваліфікації вчителів мовно-літературної освітньої галузі, поєднуючи теоретичні засади з практичними навичками. Опанування змісту програми дозволить педагогам ефективно реалізовувати завдання Нової української школи на рівні базової середньої освіти, формувати та розвивати у здобувачів і здобувачок освіти ключові компетентності, предметні вміння та наскрізні уміння, спільні для всіх освітніх галузей.

Актуальність розроблення програми для вчителів мовно-літературної галузі, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти, полягає в необхідності підготовки педагогів до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», та на виконання заходів державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти мовно-літературної освітньої галузі, які реалізують Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України . від 30 вересня 2020 р. №898.

Обсяг (тривалість): 30 год (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: зміст (навчальний матеріал) об'єднаний

у навчальні модулі, які є логічно структурованими частинами освітньої програми, що охоплюють певний блок знань, умінь і навичок. Програмою передбачено послідовність вивчення модулів. Підвищення кваліфікації слухачів відбувається відповідно до плану-графіка, і містить два компоненти: аудиторну та самостійну роботу слухача.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та /або набуття нових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та на основі Державного стандарту базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей вчителів ЗЗСО мовно-літературної освітньої галузі;
- поглибити й розширити знання вчителів ЗЗСО з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей вчителів закладів загальної середньої освіти;
- удосконалити вміння вчителів ЗЗСО відповідно до основних напрямків державної політики, її європейського вектора розвитку;
- поглибити й розширити теоретичні знання із фахової дисципліни.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту в межах професійної діяльності:

А2. Предметно-методичної, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів та здобувачок освіти; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

А3. Інформаційно-цифрової через здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

Г.2. Організаційної, через здатності організовувати процес навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти; організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти; організовувати осередки навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти.

Г.3. Оцінювально-аналітичної, через здатності: здійснювати оцінювання результатів навчання здобувачів освіти; аналізувати результати навчання здобувачів освіти; формувати спроможність у здобувачів освіти до

самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- сутності Концепції Нової української школи;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту повної загальної середньої освіти;
- академічної свободи вчителя в організації освітнього процесу.

Уміння:

- організувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти, типової освітньої програми;
- визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту базової середньої освіти для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (освітніх програм, укладених науковими установами, іншими суб'єктами освітньої діяльності, що затверджені у відповідному порядку), модельних навчальних програм, попередніх результатів навчання учнів, їх освітніх потреб;
- формувати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: відбувається у формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості слухача/слухачки до виконання конкретної роботи. Формами поточного контролю (оцінювання) є практичні завдання, спостереження за активністю слухачів під час занять, листки самооцінювання/рефлексивні есе.

Система поточного оцінювання базується на оцінюванні завдань, що виконуються безпосередньо під час практичних занять (лабораторій) у команді або індивідуально. ПЗ1 + ПЗ2 + ПЗ3 + ПЗ4 + ПЗ5 + ПЗ6 + ПЗ7 + ПЗ8 + ПЗ9 + ПЗ10 = 20 + 20 + 20 + 20 + 20 + 20 + 20 + 20 + 20 + 20 = 100 балів. Прохідний показник (Зараховано) – 60 балів. Непрохідний показник (не зараховано/потребує доопрацювання) – менше 60 балів. Кожне завдання оцінюється за 4 параметрами

(максимум – 5 балів за кожен): 1) автентичність та відповідність філософії НУШ (0–5 балів): Чи дійсно розробка відходить від пасивної моделі? Чи закладено в ній партнерство, дитиноцентризм або діяльнісний підхід?; 2) методична коректність та логіка структури (0–5 балів): Чи витримано всі етапи обраної технології (ролі в кооперації, кроки проблемного навчання, 4 компоненти КОЗ тощо); 3) практична цінність та реалістичність (0–5 балів): Чи можна цей продукт (урок, кейс, КОЗ) безпосередньо взяти й реалізувати у реальному 7–9 класі, чи він занадто відірваний від шкільних реалій та часових меж уроку; 4) академічна грамотність та мовне оформлення (0–5 балів): відсутність фактологічних, орфографічних чи стилістичних помилок у створеному вчителями контенті.

Оскільки програма курсу передбачає виконання практичних робіт із чотирьох тем (загальна к-ть – 10 год.), однією із форм контролю є рефлексія («Шкала оцінювання» (від 1 до 5 балів), метод «Мішень» (оцінка активності, роботи в команді (від 0 до 10 балів), метод «Дерево досягнень» (кожен листочок – це особисте досягнення) тощо.

Слухачі курсу беруть участь у взаємооцінюванні наприкінці кожного практичного заняття (процес, під час якого слухачі оцінюють роботи один одного): «Сандвіч» (позитивна оцінка роботи, аспекти, які можна було б покращити, знову позитивний коментар), «Кросворд» (слухачі задають один одному запитання за змістом роботи; можна використовувати онлайн-інструменти), «Галерея мистецтв» (оприлюднення своєї роботи, і залишають коментарі, «Експертна група» (слухачі об'єднуються в групи і оцінюють роботи один одного як експерти). Як рефлексія дня (підсумок дня роботи на курсах ПК) слухачам пропонується написати рефлексивне есе до 20-30 речень, найкраще есе оцінюватиметься всією групою шляхом голосування.

Підсумковий контроль (по завершенню курсу) – завершальний етап навчання, що спрямований на визначення рівня досягнення слухачами очікуваних результатів навчання (компетентностей, знань, умінь, навичок). Формою підсумкового контролю є підсумкове тестування.

Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)

Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)

Критерії оцінювання

Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	0 балів	1-10 балів	10-19 балів	20 балів
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації.

Очікувані результати підвищення кваліфікації. За результатами навчання слухачі й слухачки курсу продемонструють знання й розуміння:

– сутнісних характеристик сучасних підходів до навчання в Новій українській школі;

- спільних і відмінних рис проблемного й проєктного навчання;
 - умов ефективного перебігу кооперативного навчання;
 - методів кооперативного навчання та формування колективної відповідальності;
 - сутності та принципів діяльнісного підходу в навчанні та інструментів його реалізації в освітньому процесі;
 - ознак поверхневого і глибинного навчання;
 - стратегій розвитку критичного мислення та когнітивної гнучкості.
- Вартість: 750 грн.**

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Особливістю Програми є те, що теоретичний складник освітньої програми реалізований через відеолекції/відеоконференції, практичний складник – через практикуми тощо.

Дистанційна форма проведення занять передбачає, що навчальні заняття проводяться у синхронному режимі з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій із обов'язковою участю слухачів. Інші види занять проводяться в асинхронному режимі в різних форматах.

Самостійна робота передбачає 6 годин.

Підсумкові заходи – тестування.

Зміст програми складається з двох модулів та шести взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 20 балів. Прохідний бал – 15. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год. – лекційні заняття, 16 год. – практична робота (у тому числі 2 год. – контрольні заходи у вигляді тестування), 6 год. – самостійна робота.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Організаційно-підсумковий модуль					
Настановне заняття, реєстрація на курси ПК	2				2
Підсумкове заняття, тестування				2	2
Разом за модулем	2			2	4
МОДУЛЬ 2. Організація освітнього процесу в ЗЗСО					
Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в НУШ	2	2	1		3
Тема 2.2. Кооперативне навчання. Глибинне навчання.		2	1		3
Тема 2.3. Проблемне навчання. Проектне навчання. Спільні і відмінні риси проектного і проблемного навчань.	2	2	2		8
Тема 2.4. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання.		4			6
Тема 2.5.					

Практична зорієнтованість навчання.					
Тема 2.6. Рефлексивність навчання	2				
Разом за модулем	6	10	4		20
Усього	8	14	6	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організаційно-підсумковий модуль

Тема 1.1. Наставне заняття, реєстрація на курси ПК

Концепція та завдання курсу. Визначення актуальності курсів ПК. Які компетентності опанують/розвинути слухачі курсу ПК (від розробки програм до цифрових інструментів оцінювання).

Огляд програми: розгляд модульної структури курсу та графіка зустрічей, встановлення формату взаємодії, обговорення поєднання синхронного та асинхронного навчання.

Обговорення системи оцінювання: які практичні завдання є обов'язковими та які умови отримання сертифіката про підвищення кваліфікації.

Технічний етап: реєстрація та навігація.

Зворотний зв'язок: встановлення каналів зв'язку з викладачкою.

Визначення професійних потреб та рівня цифрової грамотності групи для адаптації практичних занять під запити слухачів курсів ПК.

! Важливо: наприкінці заняття кожен слухач/слухачка курсу ПК повинен мати підтверджений доступ до навчальних матеріалів та чітке розуміння плану навчання.

Тема 1.2. Підсумкове заняття, тестування

Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)

Критерії оцінювання

Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	0 балів	1-10 балів	10-19 балів	20 балів
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест

МОДУЛЬ 2.

Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в НУШ

*Законодавство в галузі освіти: нормативно-правова база НУШ: Закон України «Про освіту» – визначає ключові компетентності та засади децентралізації, автономії вчителя (право на створення власних навчальних програм), Закон України «Про повну загальну середню освіту», що регламентує особливості організації освітнього процесу на етапі базової школи, види оцінювання та академічну свободу; Державний стандарт базової середньої освіти – визначає мету, завдання та очікувані результати навчання для мовно-літературної освітньої галузі. Самі результати діляться на *орієнтири для оцінювання* (що учень має вміти на кінець певного класу).*

Мета й ключові компоненти Концепції Нової української школи

Головна мета НУШ – виховати випускника, який є всебічно розвинутою особистістю, патріотом, критично мислячим інноватором, здатним змінювати світ навколо себе та вчитися впродовж життя.

Ключові компоненти концепції крізь призму уроків словесності:

1. Новий зміст освіти: перехід від запам'ятовування фактів (правописних правил поза контекстом чи дат написання творів) до розуміння їхньої суті й практичного застосування.

2. Орієнтація на учня (дитиноцентризм): врахування вікових особливостей підлітків, їхніх психологічних потреб та інтересів.

3. Педагогіка партнерства: рівноправна взаємодія між учителем, учнем та батьками.

4. Автономія вчителя: свобода вибору методів навчання, підручників, право на творчий підхід.

5. Справедливе фінансування та сучасне освітнє середовище: використання цифрових технологій, багатофункціональний простір класу.

Педагогіка партнерства та дитиноцентризм на уроках мови й літератури

Дитиноцентризм у дії: у *виборі матеріалу*: залучення сучасних підліткових текстів (крім обов'язкової класики), розбір актуальних для учнів тем під час написання есе; у *методах*: уникнення психологічного тиску через помилки.

Педагогіка партнерства у дії: *учитель як фасилітатор*: не «єдине джерело істини», а модератор дискусії. Наприклад, під час обговорення вчинок літературного героя не оцінюється категорично («він вчинив погано»); натомість ставиться питання: «*Як ви думаєте, що змусило його так вчинити? Чи були у вас схожі ситуації?*». *Спільне створення правил*: критерії оцінювання творчих робіт чи правила поведінки під час дискусій розробляються та приймаються разом із класом.

Сутнісні ознаки компетентностей. Формування та розвиток ключових компетентностей

Компетентність. Формула компетентності. Як учитель-словесник розвиває ключові компетентності (11).

Наскрізні вміння як основа для формування компетентностей. Формування й розвиток наскрізних умінь на уроках української мови, української літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих курсах.

Підхід як стратегія навчання.

Тема 2.3. Проблемне навчання. Проєктне навчання. Спільні і відмінні риси проєктного і проблемного навчання

Проблемне навчання: навчання через інтелектуальне утруднення, коли учень самостійно «відкриває» нове знання, розв'язуючи сформульовану вчителем суперечність. Методичний фокус: в основі уроку лежить пошукова ситуація, яка викликає у підлітків когнітивний дисонанс і брак наявних знань для її пояснення. Алгоритм роботи на уроках мови та літератури.

Проєктне навчання: навчання через практичну дослідницьку діяльність, яка обов'язково завершується створенням реального, матеріального або цифрового продукту. Методичний фокус: тривалий або короткотривалий процес, де учні працюють у командах, самостійно планують роботу й інтегрують знання з різних галузей. Алгоритм роботи на уроках мови та літератури.

Порівняльна матриця проблемного та проєктного навчання. Спільна ідея методик: відмова від пасивної ролі учня, де вчитель виступає не ретранслятором готових знань, а фасилітатором і ментором, який керує дослідницьким процесом.

Роль критичного мислення в цих підходах на етапі запуску, на етапі реалізації, на етапі презентації та захисту, на етапі рефлексії.

Сучасна мовно-літературна освіта відмовляється від механічного накопичення фактів на користь дослідницьких технологій. Провідне місце серед них посідають проблемне та проєктне навчання, які активізують мислення учнів і наближають навчальний процес до реальних життєвих викликів.

Тема 2.6. Рефлексивність навчання

Поняття рефлексії. В НУШ рефлексія перестає бути формальним «чи сподобався вам урок?» наприкінці заняття. Це глибинний інструмент метапізнання: коли учень усвідомлює, як він вчиться, що йому заважає і яку цінність має здобуте знання особисто для нього.

Рефлексія як стратегічний етап уроку – не як фінал, а як наскрізний процес. Рефлексія на початку (емоційне налаштування): Використання метафоричних карт або цифрових «шкал настрою», щоб синхронізувати стан учня з темою уроку. Проміжна рефлексія (зупинка для усвідомлення): короткі паузи під час складних завдань («Що зараз найважче?», «Яку стратегію я обрав для перекладу цього тексту?»). Це запобігає когнітивному перевантаженню. Підсумкова рефлексія (кристалізація досвіду): перетворення інформації на власне знання.

Рефлексія як інструмент оцінювання та самооцінювання. У мовно-літературній галузі рефлексія є ключем до об'єктивності. Листи саморефлексії. Техніка «Сходишки успіху». Навчання етичного фідбеку.

Філологічна специфіка: рефлексія через розвиток мовлення. Рефлексивне письмо. Аналіз мовної поведінки. Сенсорна рефлексія літературного твору.

Цифрові інструменти «миттєвої» рефлексії. Цифровізація робить рефлексію азартною та візуально зрозумілою. Хмари слів (Mentimeter, WordCloud). Інтерактивні дошки (Padlet, Jamboard). Цифрові опитувальники (Google Forms, Typeform): швидкий збір рефлексивних даних для вчителя, що допомагає структурувати наступний урок на основі реальних запитів учнів.

Рефлексія вчителя. Педагогічна рефлексія: Що з дизайну уроку «спрацювало», а що ні? Як я можу адаптувати матеріал під потреби цього конкретного класу? Культура відкритості: вчитель рефлексує разом з учнями, визнаючи свої виклики, що будує міст довіри.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в НУШ: від пасивного слухача до автономного дослідника

Формат: лабораторія рішень.

Проблема: як перетворити академічні правила на живі навички без втрати дисципліни та якості знань та перевести освітній процес із пасивно-репродуктивної моделі («послухай – запам'ятай – відтвори») на діяльнісну та інтегровану, де мова є інструментом комунікації, а література – простором для розвитку когнітивної гнучкості.

Кейс 1. «Медіа-конструктор» (Діяльнісний підхід через SMM-проекти). Ідея: перетворити рутинний аналіз літературного твору або вивчення стилістики мови на створення сучасного медіапродукту.

Кейс 2. «Нейро-дебати». Ідея: використання генеративного ШІ (як-от ChatGPT) як інтелектуального спаринг-партнера для руйнування шаблонів.

Кейс 3. «QR-квест на стику дисциплін». Ідея: реалізація інтегрованого підходу без перевантаження уроку зайвою теорією.

Створення комплексного кейсу: учасники лабораторії (вчителі) об'єднуються в команди і за 15 хвилин розробляють власну мікро-модель уроку (для 7 або 9 класу), яка одночасно поєднує діяльнісний підхід (Кейс 1), критичний аналіз (Кейс 2) та елементи інтеграції (Кейс 3) на матеріалі однієї конкретної теми програми НУШ.

Рефлексія про підходи: вчителі оцінюють розроблені рішення колег не за шкалою «сподобалося / не сподобалося», а аналізують: *Які саме ключові компетентності НУШ цей підхід реально розвиває? Де закладено найбільший ризик втрати контролю над часом уроку і як його мінімізувати?*

1. Тема 2.2. Кооперативне навчання. Глибинне навчання

Формат: Лабораторія рішень.

Проблема: групова робота на уроках словесності часто перетворюється на імітацію: один сильний учень виконує все завдання за команду, інші просто «сидять поруч», а вчитель отримує хаос у класі та не об'єктивні оцінки. При цьому аналіз творів залишається поверхневим (на рівні переказу сюжету «Хто куди пішов?»), а когнітивна гнучкість учнів не розвивається, бо вони звикли шукати лише одну «правильну відповідь», зафіксовану в підручнику.

Мета: перебудувати роботу в групах за суворими матрицями кооперації (де кожен має унікальну роль і відповідальність) та впровадити стратегії глибинного навчання (Deep Learning) для розвитку критичного мислення й когнітивної гнучності підлітків.

Кейс 1. «Матриця ролей». Ідея: упровадження жорсткого розподілу обов'язків всередині групи для унеможливлення «безкоштовного проїзду» за рахунок інших.

Кейс 2. «Карусель дефіцитів» (миттєва аналітика групових помилок). Ідея: використання взаємооцінювання та критеріальних матриць для виявлення прогалин у знаннях у реальному часі.

Кейс 3. «Перемикач перспектив» (технологія глибинного навчання та когнітивної гнучності). Ідея: руйнування шаблонів мислення через занурення в альтернативний контекст або погляд з незвичної точки зору.

Створення комплексного кейсу: Учасники практикуму (вчителі) отримують одну «складну» тему (наприклад, правопис НЕ/НІ з різними частинами мови або аналіз поезії розстріляного відродження). Вони мають створити архітектуру уроку, де спочатку запускається кооперація з розподілом ролей (Кейс 1), завдання виконується через призму зміни перспектив для глибинного навчання (Кейс 3), а фінал уроку оцінюється через матрицю взаємоперевірки дефіцитів (Кейс 2).

Рефлексія про рефлексію (Метакогнітивний аналіз): Вчителі аналізують власну роботу за допомогою прийому «Прес».

Тема 2.3. Проблемне навчання. Проєктне навчання. Спільні і відмінні риси проєктного і проблемного навчання

Формат: лабораторія рішень.

Проблема: «проблемне питання» зводиться до банального запитання, на яке в тексті є готова відповідь, а «проєкт» перетворюється на звичайне скачування рефератів з інтернету чи безглузде вирізання апікацій, що жодним чином не розвиває мовну грамотність чи критичне мислення підлітків.

Мета: розвести ці дві технології в практичній площині, навчити педагогів створювати реальні когнітивні суперечності для уроків мови й літератури та вибудовувати алгоритми проєктів, які завершуються створенням цінного прикладного продукту.

Кейс 1. «Генератор когнітивних дисонансів» (технологія проблемного навчання)

Кейс 2. «Стартап у стилі НУШ» (технологія проєктного навчання). Ідея: перехід від реферативності до прагматичного дослідження, результатом якого є відчутний матеріальний або цифровий продукт, що вирішує реальну проблему.

Кейс 3. «Матриця демаркації» (аналіз спільних та відмінних рис). Ідея: Швидка верифікація та розрізнення методів за допомогою візуальних інтерактивних інструментів.

Створення комплексного кейсу: Учасники лабораторії (вчителі) об'єднуються в команди та отримують завдання розробити «двошарову» методичну стратегію для конкретної навчальної теми (наприклад, «Числівник» або «Творчість поетів-шістдесятників»). Вони мають прописати:

1. Яку коротку *проблемну ситуацію* вони створять на початку теми, щоб активізувати критичне мислення (Кейс 1);

2. У який тривалий *груповий проєкт* з реальним вихідним продуктом переросте ця тема (Кейс 2).

- Рефлексія про рефлексію (критичний аудит): вчителі аналізують роботи колег за допомогою методу «Прес» / «Дві зірки і побажання» тощо.

Тема 2.4. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання

Формат: Лабораторія рішень.

Проблема: формальна зміна формулювання (наприклад, замість «Вставте літери» написати «Допоможіть козакові вставити літери») не робить завдання компетентнісним. Учні продовжують виконувати механічну роботу, яка не готує їх до реального життя та тестів нового формату (як-от PISA).

Мета: навчитися конструювати автентичні компетентнісно орієнтовані завдання (КОЗ) для уроків української мови та літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих курсів, які базуються на реальних життєвих ситуаціях (контекстах) і вимагають від учня застосування наскрізних умінь.

Кейс 1. «Конструктор КОЗ» (Анатомія правильного завдання). Ідея: чітке розділення класичної вправи та компетентнісного завдання через обов'язкову наявність чотирьох компонентів: стимулу, задачного формулювання, джерела інформації та матриці оцінювання. Рішення: вчителі розбирають жорстку структуру, за якою створюється будь-яке КОЗ на уроках словесності:

Кейс 2. «Життєвий симулятор» (КОЗ на уроках мови). Ідея: трансформація

сухих граматичних і правописних тем на інструменти розв'язання повсякденних проблем. Рішення: заміна типових завдань на симуляційні КОЗ.

Кейс 3. «Експертна оцінка». Ідея: відмова від репродуктивних запитань на користь оцінки життєвих стратегій та роботи з несучільними текстами. Рішення: створення завдань, де класичний літературний твір аналізується через сучасні реалії та інтегрується з іншими типами інформації. *Замість*: «Які були головні риси характеру Мартина Борулі?». КОЗ (Тема «Драматургія І. Карпенка-Карого»): «Ви – фінансовий аналітик та психолог. Ознайомтеся з текстом п'єси та сучасною інфографікою про рівень закредитованості населення. Складіть «Антикризовий чекліст» для Мартина Борулі: які три помилки в управлінні власним бюджетом та емоціями він допустив через бажання отримати дворянство, і як йому варто було діяти, щоб не збанкрутувати».

Створення комплексного кейсу: учасники практикуму (вчителі) отримують «голу» тему з програми (наприклад, «Правопис числівників» або «Повість "Захар Беркут"»). Використовуючи шаблони з Кейсу 1, команди за 40 хвилин мають перетворити її на повноцінне компетентісно орієнтоване завдання для 7 чи 9 класу, обов'язково прописавши життєвий контекст (стимул) та додавши роботу з несучільним текстом (діаграма, таблиця, чек-лист).

Рефлексія про рефлексію: вчителі заповнюють фінальну картку виходу (Exit Ticket): «*Яке з розроблених сьогодні завдань я дам своїм учням уже на наступному тижні? Який елемент у конструюванні КОЗ особисто для мене є найскладнішим (вигадування контексту, підбір джерел чи критерії оцінювання)?*».

Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Нормативно-правове забезпечення базової середньої освіти в НУШ.
2. Модельні та навчальні програми: складники, адаптація, розроблення, затвердження, упровадження.
3. Особливості викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів МОВ.
4. Використання цифрових інструментів у процесі викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів МОВ.
5. Педагогічна рефлексія.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від *Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р.*). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/#google_vignette
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> .
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. «Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-

р.).

5. Наказ МОН України від 28.08.2024 № 1223 «Про підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти».

6. Наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Основна література

1. Андрущенко В. П. Освіта в епоху цифрових трансформацій. Київ : Либідь, 2022.

2. Биков В. Ю., Литвинова С. Г. Цифрова освіта в Україні: виклики та перспективи розвитку. Київ : ПТЗН НАПН України, 2021.

3. Білик Н. І., Добряк І. В. Сучасний урок: 50 способів порефлексувати : електрон. навч.-метод. посіб. Полтава : ПОІППО ім. М. В. Остроградського, 2021. 74 с. URL: <https://ed.poippo.pl.ua/handle/022518134/513>

4. Варецька О. В. Критичне мислення в епоху штучного інтелекту. Харків : Основа, 2023.

5. Єрмоленко С. Я. Мова і культура в цифрову добу. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2022.

6. Концепція розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників. Київ : МОН України, 2021. URL: <https://mon.gov.ua>

7. Куцевол О. М. Медіаосвіта в шкільному курсі української мови та літератури. Вінниця : Твори, 2020.

8. Кучеренко І. А., Пентилюк М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови: навч.-метод. посіб. ; МОН України, Херсонський державний університет. Херсон : Айлант, 2022, 352 с.

9. Лях Т. Л. Цифрова грамотність учителя-філолога: методичний аспект. Полтава : ПНПУ, 2022.

10. Методика навчання української мови: навчально-методичний посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. 2023. 85 с.

11. МОН України. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. Київ : МОН, 2021.

12. Підласий І. П. Педагогіка: нові виклики цифрової доби. Київ : Освіта, 2023.

13. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : [Б. в.], 2007. 141 с.

14. Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: методичний посібник / А. Бутенко, Г. Денискіна, О. Єременко, О. Книш, І. Сімшаг, О. Требенко. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 127 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Роз.>

15. Сисоєва С. О. Інноваційна діяльність педагога: цифрові практики. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021.

Додаткова література

1. Бондар С. В. Штучний інтелект в освіті: нові горизонти педагогічної діяльності. Київ : Педагогічна думка, 2023.
2. Гривко А., Ващенко Л. Поточне та формувальне оцінювання в базовій та старшій профільній школі. *Український педагогічний журнал*. 2021. №2. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731241/1/%D0%A3%D0%9F%D0%96_2021_2.pdf
3. Гриньова М. В. Цифрові технології у професійній підготовці сучасного вчителя. Полтава : Астрая, 2021.
4. Денищук І. Професійна рефлексія педагога: умови формування та особливості розвитку. *Імідж сучасного педагога*. 2022. №5. С. 32-36. URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/267111/264262>
5. Дудар І. В. Етика цифрової педагогіки: виклики і перспективи. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2022.
6. Коваленко О. В. Медіаграмотність і цифрова культура вчителя. Чернігів : Академія післядипломної освіти, 2020.
7. Кононенко В. І. Українське слово в цифрову добу: нові контексти мовної освіти. Київ : Видавництво Ліра, 2023.
8. Крамаренко С. С. Інноваційні підходи до створення навчального контенту в умовах цифровізації освіти. Одеса : ПНПУ, 2022.
9. Ковальова К.І. Рефлексія як структурна одиниця уроку / К.І. Ковальова, Л.М. Богадьорова // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: педагогічні науки. Херсон, 2018. Випуск № 82. С. 45-48.
10. Лещенко М. П. Цифровізація освіти: стратегія, технології, перспективи. Київ : НАПН України, 2021.
11. Нова українська школа: порадник для вчителя : навчально-методичні матеріали / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ВД «Плеяди», 2017. 206 с
12. Розуменко Т. Академічна доброчесність у цифровому середовищі. Київ : Освіта України, 2022.
13. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 319 с.
14. Тарасенко І. О. Методика створення інтерактивних завдань у мовно-літературній освіті. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023.
15. Хуторський А. В. Педагогічний дизайн цифрового уроку. Київ : Шкільний світ, 2021.